

Rahapeliuudistuksen herättämät kysymykset SOSTEn jäsenkentässä

Fuusioista on puhuttu vuosien varrella monta kertaa ja aina sitä on vastustettu erilaisin perustein. Onko tilanne muuttunut jotenkin aikaisemmista vuosista, kun SOSTE nyt kannattaa yhdistymistä?

Oleelliset päätökseen vaikuttaneet tekijät ovat vaatimus pelien erotettavuudesta netissä ja ulkomaisen kilpailun lisääntyminen. Suomi on vastauksessaan EU-komissiolle esittänyt, että yhtiöiden pelitarjonta ei kilpaile keskenään. Sekä RAY että Veikkaus tuoneet markkinoille ns hybridipelejä verkkoon, joita kuluttajan on mahdoton erottaa toisistaan. Tosiasiallisesti yhtiöt ovat siis kilpailutilanteessa.

Yhtiöiden valvonnasta vastaa sisäministeriö. SM:n mukaan tilanne ei voi jatkua näin, vaan tarvitaan jokin ratkaisu monopoliehtojen täyttämiseksi: joko pitää muuttaa yhtiörakennetta tai rajata yhtiöiden mahdollisuuksia toimeenpanna pelejä. Jälkimmäinen vaihtoehto heikentäisi olennaisesti suomalaisten yhtiöiden mahdollisuuksia kilpailla ulkomaisen tarjonnan kanssa. Ulkomaille menee jo nyt arviolta joka neljäs nettipeleuro.

Jos kilpailuasetelmaa ei haluttaisi heikentää, saattaisi yhtiörakenteen jättäminen muuttamatta johtaa siihen, että oikeus nettipeleihin annettaisiin vain yhdelle toimijalle. Kun RAY:n nettisivuilla on noin 230 000 viikkokävijää ja Veikkauksen sivuilla 3,6 miljoonaa viikkokävijää, on ilmeistä, mille yhtiölle yksinoikeus annettaisiin. Luopuminen nettipeleistä olisi SOSTEn arvion mukaan tuottojen näivettymisen tie.

Vielä viime syksynä SOSTEn hallitus vastusti fuusioita. Miksi kanta on nyt muuttunut?

Prosessi on edennyt nopeasti, tieto on lisännyt tuskaa. Pelimaailman muutos, jota edellisessä vastauksessa on kuvattu, ei ollut tuolloin täysin tiedossa. SOSTEn hallitukselle on myös esitetty informaatiota fuusion kuntannus- ja tuottovaikutuksista, joka tukee yhdistämistä. On ollut virhe, että sisäministeriö ei toiveista huolimatta ole julkistanut talousvaikutusten arviointia laajemmin, jotta myös jäsenet voisivat siitä tehdä johtopäätöksensä.

SOSTEn hallitus kritisoi myös vahvasti valmistelun salaisuutta – tieto prosessista tuli mediasta. Hallitus vaati selvitystyön tekemistä yhdessä edunsaajien kanssa, kuten meneteltiin. Sittemmin SOSTEn hallitus hyväksyi selvitystyölle tavoitteet sote-järjestöjen aseman turvaamiseksi. Neuvottelutavoitteet saavutettiin, mikä olennaisesti vaikutti kannanmuodostukseen.

Mitkä ovat tärkeimmät argumentit fuusion puolesta?

- Pelaaminen siirtyä tulevaisuudessa entistä enemmän verkkoon, järjestelmän yksi edellytys on se, kuinka hyvin suomalainen yritys/yritykset pystyvät kehittämään pelaajien kiinnostavia pelejä ja säilyttämään tuotot kotimaassa

- kivijalkapelaaminen on saavuttanut Suomessa katon, maassamme käytetään asukasta kohti maailman kärjessä oleva summa rahapeleihin henkeä kohti laskettuna
- ostovoima ei ole lisääntymässä, joten sitä kautta ei ole näköpiirissä kasvua tuottoihin
- pelihaittojen torjuminen on helpompaa, kun koko pelitarjonta on saman katon ja yhtenäisten rekisterien piirissä
- mahdollisuus kehittää järjestelmää ja vähentää byrokratiaa, esimerkiksi yhtenäistää haku- ja valvontamenettelyjä
- avustussumma kasvaa todennäköisemmin kuin nykymallissa

Entä mitä haittaa?

Suurin riski on, että poliittiset päätöksentekijät päättäisivät ottaa muutostilanteessa tuottoja valtion yleiskatteeseen tai vastaavasti siirtää joitakin menoja pelituotoilla rahoitettavaksi. Toisaalta näin on käynyt kolmen yhtiön mallissakin. On tärkeää, että selvitystyössä RAYn rahastoimat varat sekä nyt veteraanien hyväksi käytettävät varat on linjattu käytettäväksi RAYn nykyisten edunsaajien tarpeisiin.

Heikkeneekö järjestöjen asema ja vaikutusvalta uudessa yhtiössä?

Heikkenee. On selvää, että järjestöt eivät voi saavuttaa niin vahvaa asemaa uudessa yhtiössä kuin niillä RAY:ssa on. Selvitystyössä on linjattu, että uusi yhtiö keskittyy liiketoimintaan, rahan tekemiseen. SOSTE on arvioinut, että liiketoiminnan ohjaamista tärkeämpää on turvata järjestöjen vaikutusvalta tuoton jakoprosessissa. Jos selvitysryhmän esitys toteutuu, järjestöjen asema tuotontaossa vahvistuu nykyisestä.

Lopettaako rahapeliuudistus alueellisen tuen ja järjestöjen alueellisen toiminnan?

Ei. Alueellista toimintaa tuetaan kaikkien kolmen rahapeliyhtiöiden tuotoilla, eikä ole mitään syytä olettaa, että tämän osalta tapahtuisi muutosta.

RAY:n osalla alueellisen toiminnan tukeminen on kirjavaa: osa rahasta annetaan keskusjärjestöille, jotka myöntävät tukea edelleen alueille, osa piireistä, alueellisista ja jopa paikallisista toimijoista saa rahansa suoraan. Esimerkiksi nuorisojärjestöjen ja lajiliittojen yleisavustukset myönnetään kokonaisuudessaan keskusjärjestöille, jotka jakavat sitä edelleen piireihin tai paikallistasolle. Lisäksi myönnetään mm. seuratukea suoraan paikallisille toimijoille.

Erilaisiin avustuskäytäntöihin vaikuttavat mm. kunkin järjestön erilaiset organisaatioratkaisut. Yksi muotti ei välttämättä jatkossakaan sovi kaikille.

Miten turvataan sellaisten paikallisten järjestöjen toiminta, jotka eivät ole osa mitään kansallista järjestöä?

Tähän kysymykseen ei vielä ole vastausta, mutta kaikki osapuolet tunnustavat paikallisten järjestöjen tekemän työn arvon ja niiden rahoitus on tarkoitus turvata. SOSTE lähtee omassa vaikuttamistyössään siitä, ettei näiden järjestöjen rahoitus muutu.

SOSTEn hallitus on pitänyt tärkeänä, että myös alueellisten ja paikallisten toimijoiden rahoitus turvataan. Lisäksi hallitus on ehdottanut, että kansallisesti toimivat järjestöt voisivat itse valita, miten ne jakavat varoja, joko keskitetysti tai suoraan viranomaisten päätöksillä.

Miten uudistus vaikuttaa pelihaittojen vastaiseen työhön?

Fuusio voi antaa aikaisempaa paremmat mahdollisuudet torjua haittapelaamista, kun kaikki Suomessa tapahtuva rahapelaaminen on yhden katon alla. Näin pelaamisen seuraaminen on mahdollista tehdä tarkemmin ja kattavammin.

Järjestöjen tekemään työhön se tuskin vaikuttaa mitenkään, koska työhön varataan rahoitusta myös uudessa mallissa.

Miksi SOSTE ei ole paremmin kuullut jäsenjärjestöjä rahapelijärjestelmän tulevaisuutta pohtineen työryhmätyön aikana?

Selvitystyö on SOSTEesta riippumattomista syistä edennyt erittäin nopealla aikataululla. SOSTE on pyrkinyt pitämään jäsenjärjestöt ja luottamushallinnon mahdollisimman hyvin ajan tasalla, mutta koska asiasta on syntynyt niin paljon keskustelua ja kritiikkiä, tässä selvästä ei ole onnistuttu riittävän hyvin.

SOSTE on järjestänyt kuukausittain tilaisuuksia, joissa peliyhtiöiden yhdistämisen selvitystyötä on esitelty ja joissa jäsenten on ollut mahdollisuus ilmaista näkemyksiään asiasta:

- tammikuussa järjestöjohdon päivät,
- helmikuussa politiikan kulmapöytä SM:n kansliapäällikkö Päivi Nergin kanssa,
- maaliskuun liittokokouksessa pääsihteerit Kiukas ja RAYn toimitusjohtaja Nummikoski esittelivät asiaa,
- toukokuussa SOSTE teki kyselyn jäsenjärjestöjen johdolle,
- Kevään ja syksyn aikana sekä SOSTEn hallitus että 40-jäseninen valtuusto käsittelivät fuusiota,
- elokuussa järjestöjohdon foorumissa kansliapäällikkö Nerg kävi esittelemässä asiaa,
- syksyn aikana seitsemällä paikkakunnalla on järjestetty Road Show –keskustelutilaisuus teemasta
- syyskuussa järjestettiin Poliitiikan kulmapöytä –keskustelutilaisuus, jossa STM:n osastopäällikkö Raimo Ikonen kertoi tuoreita uutisia fuusiosta
- SOSTEn verkostoissa on esitelty asiaa eri yhteyksissä.

Tilaisuuksissa on ollut läsnä viidettä sataa jäsenten edustajaa.

Mahdollisen yhdistämisen vaikutusta edunsaajiin pohdittiin SM:n kansliapäällikkö Päivi Nergin johtamassa työryhmässä. SOSTEn hallitus hyväksyi neuvottelutavoitteet työryhmään osallistumista varten. Koska työ oli kesken, käsiteltävät asiat eivät olleet julkisia, eikä asiaa voitu kovin tarkasti jäsenille esitellä. SOSTEn hallitukselle raportoitiiin työryhmän joka kokouksen jälkeen työn etenemisestä.

Selvitystyön lopputuloksen perusteella SOSTEn hallitus katsoi yksimielisesti, että yhtiöiden yhdistäminen on sote-järjestöjen kokonaisedun mukaista. Koska asia oli niin merkityksellinen, asia vietiin valtuuston päätettäväksi ensimmäisenä linjakysymyksenä SOSTEn historiassa. Toisin kuin hallituksen valtuustolle tekemät esitykset yleensä, esitys julkistettiin, jotta jäsenet voisivat ottaa asiaan kantaa ja evästäää valtuutettuja ennen päätöksentekoa.

Myös SOSTEn valtuusto katsoi yksimielisesti, että rahapeliyhtiöiden yhdistäminen selvitystyöryhmän esittämällä tavalla ja ehdoin on sote-järjestöjen kokonaisedun mukaista.

Kannattako SOSTE OKM:n mallia mahdollisessa uudessa rahanjaossa?

Ei ole olemassa OKM-mallista rahanjakoa. Esimerkiksi taiteilija-apurahat, elokuvien tuotantotuki, Suomen Akatemian projektituki ja nuorisojärjestöjen avustukset jaetaan hyvin erilaisilla ehdoilla ja prosesseilla.

Kansliapäällikkö Nergin johtama selvitystyöryhmä esitti, että kansalaisjärjestötoiminnan avustamisen prosesseja ja pelisääntöjä yhdenmukaistettaisiin riippumatta peliyhtiöiden mahdollisesta yhdistämisestä. Jos yhtiöt yhdistettäisiin, on vaikea nähdä perustetta sille, että samaa rahaa jaettaisiin kansalaisjärjestötoimintaan kovin eri perustein.

Työryhmä esittää, että uudistaminen tulee tehdä kiinteässä yhteistyössä edunsaajien kanssa ja että uudistamisen johtotähtinä tulee olla järjestöautonomian kunnioittaminen ja byrokratian vähentäminen. Nämä ovat kannatettavia periaatteita. SOSTEn näkemyksen mukaan mahdollinen järjestelmä tulee perustaa nykyjärjestelmän parhaisiin käytäntöihin – joku asia on paremmin RAYn edunsaajien osalta, joku naapurissa. Yksityiskohtia ei ole linjattu työryhmässä lainkaan.

Jotta SOSTE voi tulevassa työssä menestyä, sen on oltava tiiviissä yhteistoiminnassa jäsenten kanssa. Muun muassa tästä syystä on juuri tehty kysely kokemuksista nykyisen avustusjärjestelmän osalta ja näkemyksistä mahdollisen tulevan osalta. Jatkuvaa keskusteluyhteyttä tarvitaan koko prosessin ajan. Jo syksyllä käynnistyy keskustelutilaisuuksien sarja eri puolilla maata.

Vievätkö urheilujärjestöt uudistuksen yhteydessä sosiaali- ja terveysjärjestöjen rahat?

Talouspoliittinen ministerivaliokunta on kahteen otteeseen linjannut, että edunsaajaryhmien välisiä jakosuhteita ei muuteta. Kansliapäällikkö Nergin johtama työryhmä, jossa edunsaajat olivat

mukana, esittää yksimielisesti, että jakosuhteiksi määriteltäisiin: Veikkauksen edunsaajat 53 %, RAYn edunsaajat 43 %, Fintoton edunsaajat 4 %.

Jakosuhde on nykytilan mukainen, laskentatapa läpinäkyvä ja oikeudenmukainen. SOSTEn hallituksen ja valtuuston arvion mukaan 43 % uuden yhtiön tuotosta merkitsisi viimeistään kolmantena toimintavuonna suurempaa avustussummaa kuin 100 % RAYn tuotosta, kun otetaan huomioon mahdollisen fuusion mukanaan tuomat kustannus ja liikevaihtohyödyt, joiksi on luotettavasti arvioitu noin 50 M€.

Tämä on merkityksellistä, kun otetaan huomioon, että avustussumma on vuonna 2015 suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 2003, vaikka kustannukset ovat tuona aikana nousseet merkittävästi. Lisäksi on huomioitava, että Suomen rahapelimarkkina kokonaisuudessaan kasvaneen vain maltillisesti.

Ei ole todennäköistä, että jakosuhteita muutettaisiin nykyisestä. Veikkauksen edunsaajien jakosuhteet määriteltiin lailla 2000-luvun alussa, eikä niihin ole palattu. On erittäin epätodennäköistä, että kaikki muut järjestöryhmät liittoutuisivat sote-järjestöjä vastaan, koska se avaisi koston kierteen. Poliittinen prosessi olisi pitkä, koska jakosuhteiden muuttaminen vaatisi lainmuutoksen. Päätöksentekijän näkökulmasta ei-yksimielisen esityksen kannattaminen ei olisi palkitsevaa, koska voittajat eivät voitoistaan huutelisi, mutta häviäjät kyllä.

Siirtykö rahapelimonopoli uudelle yhtiölle automaattisesti, vai joudutaanko sitä hakemaan komissiolta erikseen?

Uusi rahapeliyhtiö tulee hoitamaan arpajaislain mukaisesti tehtävänsä Suomen yksinoikeusjärjestelmän laillisena rahapelien järjestäjänä. Euroopan komissio totesi marraskuussa 2013 Suomen rahapelijärjestelmän vastaavan EU-lainsäädäntöä. Uudelle yhtiölle siirtyy automaattisesti yksinoikeus. Muutos on kirjattava arpajaislakiin ja laki normaalin tavan mukaisesti notifioidaan komissiolle.

SOSTEn, RAYn, Veikkauksen ja Veikkauksen edunsaajien yhteisen EU-edunvalvojan arvion mukaan komissio ei tule missään tapauksessa aloittamaan mitään uutta Suomen rahapelijärjestelmän tarkastelua rahapelitoimijoiden yhdistämisestä johtuen. Päinvastoin. Yhdistäminen noudattaa selkeästi yksinoikeusjärjestelmän logiikkaa, jossa yksi toimija tarjoaa vastuullisesti ja laillisesti tuotteita, joiden kanssa mikään toinen mahdollinen laillinen toimija ei kilpaile. Yksinoikeusjärjestelmämme toisin sanoen selkeytyy ja johdonmukaistuu, mikä Euroopan komission näkökulmasta on ainoastaan myönteinen asia.

Kaikki suomalaiset toimijat (viranomaiset, järjestöt ja peliyhtiöt) ovat yksimielisiä siitä, että monopolijärjestelmä halutaan säilyttää, koska se on yhteiskunnan kokonaisedun kannalta parempi kuin esimerkiksi lisenssijärjestelmä.